

Jamil Mustafin: Jsem potřební přítel příteli.

Moje maminka v životě neslyšela slovo "internacionalismus". A přesto celou svou povahou, celou duší byla člověkem internacionálním, i když k ní, bezgramotné baškirci se slovo "internacionalistka" nehodí. Dokud se pamatuji /maminka žila 102 roky/, nikdy jsem od ní neslyšel nadávky či posměšky na jiný národ. A vždyť my jsme byli jedinými baškirci mezi rusy, ukrajinцы, poláky, burjaty, tatarý, čínany, židy... Přemýšlím, proč my, osm dětí jsme vyrostli internacionalistami, proč v Tajžetu všechny národnosti žili družně, po sousedsku, promíjejíc a nepozorujíc slabosti a někdy i některé nedostatky druhých a přicházím k závěru, že v rodinách vychovávali především úctu, vážnost k lidem a proto že o nich soudili podle hlavního: umění dobře pracovat, důstojně strádat a dělit se posledním kouskem chleba...

Jak se to stalo, že družba a bratrství národů - mnohaletá touha největších mozků lidstva, přetvořená v život velkým Říjnem, v poslední desetiletích /tak předkládají sociologové/ vnesla do duší a myslí některých částí národnostního obyvatelstva podezřívavost, bolestně-řevnivě přijímání národnostních problémů, jež se zvláště projevovaly v roky stagnace. Objevily se umělecké výtvary, v nichž autoři v málce nacionalistických zájmech vytrhovali z naší složité nejednoznačné historie fakty, které v důsledku povyšovaly jeden národ a druhý ponižovaly.

Doba obnovy demokracie, glasnosti, znovunastolení zákonnosti si žádá od každého odpovědnou, bezkompromisní analýzu tragických faktů jako symptomu nemocného jevu. Příčin je nemálo a jsou nejednoznačné.

První úder ideálům internacionalismu v naší zemi byl nanesen stalinskými represemi. Květ a hrstka národů, nejčestnější členové strany, státní činitelé, lidé vytvářející a ustanovující Sovětskou vládu, vědci, spisovatelé, umělci byli zničeni represemi. Tento akt se stal na mnohé roky neocenitelnou ztrátou pro sovětskou mnohonárodnostní kulturu a zrodil v duších národů pochybnosti, podezření, nedůvěru... Na místa vysoce vzdělaných internacionalistů se dostalo nemálo samozvanců i zcela nigramotných a málogramotných lidí. Oni s lehkou myslí odhazovali všelidské normy, zkazily sociálně-mravní základy socialismu, vršili hromady nálepek "nacionalismu", rychlým tempem chtěli sjednotit národní kultury.

Vytváří se dojem, že r.1937-1939 se dotkl jen ekonomiky, vědy a armády. No demagogická hesla a výzvy zaclonily a přeměnily především reálný život. I když se úspěšně rozšířil mýtus o geniálním vůdci, představující celou stranu, v hlubinách národních mas se rodil nepokoj, nejistota za osud a přátelství národů v rodině země Sovětů. Pojem internacionalismu nyní spočíval v tom že se mnohohlasně deklarovali láska a osobní odevzdanost "otci národů".

Jestliže v letech kolektivizace horliví činitelé spěchali s hlášením o urychleném, dobrovolném vytváření kolchozů, tak nyní se objevily statě, vystoupení odvrhující národnostní tradice v literatuře, umění.

Dogmaticky osvojené body teorie národnostní otázky byly pro mnohé aksiómem, ustanoveným na věčné časy. Nastala devalvace slova "internacionalismus", zničení jeho hlubokého smyslu. Nastala nyní doba, kdy je nutné očistit toto slovo od hrbů a chránit ho jak svoji duši. Velká vlastenecká válka převrátila celá život v zemi a byl reálně ohrožena celá existence Sovětského státu. I v letech těžkých zkoušek internacionální přátelství národů, patriotismus převládli nad ponižováním lidské důstojnosti a pocity. Proč a ve které etapě po triuфу národa-vítěze, národu-internationalisty už za mírové doby se objevily recidivy nacionismu? A znovu nutno konstatovat, že své zase udělaly represe r.1948-1949. Znovu byly zasety semena sváru, nedůvěry, strachu, pochybností mezi národy...

Události v Alma-Atě, vystoupení nacionalistických skupin v Pobaltí, extremistické postupování "Pamjati"... Objasnit tyto excesy pouze neodpovědností a zlou vůlí některých lidí bylo by zcela zjednodušené a nebezpečné. Výsledkem - samopodvedení. To příslovečné oslepení od kterého nás stranax varuje.

Prapříčina mnohých negativních jevů oslabujících internacionální soudružství národů a národností v SSSR - je rozvití sociální nerovnosti. Za posledních třicetě 30-40 let společnost se soustavně dělila na "pracující masu" a "elitu", která se vytvářela hierarchickým principem - t.j. úřadujícími byrokraty.

Jednou z důležitých črt sociálně-mravního vystupování byrokratické "elity" bylo u ní rozcházení se slov a činů: jaře prohlášujíc svaté principy - rovnost, bratrství, demokracie jež byly přednaznačeny pro tzv. "prosté", "řadové", oby-

žejné lidi, oni však, jako "sluhové národa" svým vystupováním v životě /rozumí se detailně skrytým před zraky národa/ odvrhovali je a zneuvěřovali. Oni seli nedůvěru, nedostatek sebevědomí, podezřívavost, seli svár mezi lidmi v důsledku čehož se stíraly a zmizely ty živé, velmi důležité, bez kterých člověk nemůže existovat - duševně-jemné svazky mezi představiteli různých národů. Oni vytvořily svůj jazyk - politický žargon, smysl kterého bylo zbavení výraznosti národní řeči... Můžeme ho slyšet z tribun, v rádiu, vidět ve statcích i v mnoha dílných slovnících... Samozřejmě, že národní jazyk /jazyk národa/, schraňující živé obrazy pojmů, se stal překážkou pro takového typu "představitelů". Ale národy to pocitovaly a tak i prostě přestaly rozumět své "sluhy", tím spíše, že se zmenšoval počet škol v rodném jazyce, vydávání knih, časopisů... S oučasně narážal konflikt mezi "otci" a "dětmi", ti druzí často neuměli /a dosud neumějí/ ani číst, ani psát, ani hovořit svým rodným jazykem.

Tento stav se prohluboval ještě i tím, že lidé žijící v republikách, národnostních okruzích a mnozí i narodivší se zde, neumí a ani se neučí jazyk, ani kulturu místního obyvatelstva. A přece do revoluce většina /podtrhuji - většina!/ přijíždějících lidí považovalo za svůj závazek znát jazyk a kulturu místního obyvatelstva. Je jisté, že se to vyplatilo stokrát - důvěrou, úctou ze strany strousedlíků byla zabezpečena, rodila se vzájemná vážnost a vzrůstala lidská důstojnost přijíždějících.

V.I.Lenin v jistou dobu těžce napadl pokřivení Stalinem v Zakavkazsku národnostní otázky. Lidi, kteří takto postupovali jednoznačně nazval "děržimordami" a "nacionalisty". Zmize-li ti takoví "děržimordové" v dnešní dny? S politováním, ne. Oni jen vzali jinou podobu.

Vzpomínám na podzim 1957. Dny tatarské kultury, literatury a umění v Moskvě. S tribuny Kollomnogo sálu řečník hovořil pravdivá slova o internacionalismu a blahorečil Velké říjnové revoluci, sovětské vládě, za to, že oni dali tatarskému národu písemnictví. A v tom velkém celém sálem prošel nespokojený hluk. Potom jsem se dozvěděl příčinu nespokojenosti. Ukázalo se, tatarská literatura má tisíciletou historii, a právě ji podle jakého si nařízení připočetli teprve vznikajícím literaturám.

A nebo zcela nedávný příklad. Již asi čtvrt století se přátelím s udmurtskými spisovateli, oceláři, umělci. Mnohokrát jsem slyšel na velkých i malých literárních svátcích v Iževsku, Moskvě jak vystupující spisovatelé, straničtí a sovětští pracovníci děkovali Říjnové revoluci a veliký ruský lid za to, že oni dali udmurtskému národu písemnictví. Já jsem, tak jako mnozí, přijímal takový historický fakt za jistotu... Avšak, před několika lety v USA vydali gramatiku udmurtského jazyka k 200-letému jejímu vzniku.

Vot tebe i mladopismennaja literatura!

Dozvěděl se o tom, v Iževsku se rozhodli pro pořádek /aby se zcela nezkompromitovali!/ také vydat k jubileu gramatiku v počtu...200 exemplářů. To znamená když je to nutné, nacházíme pravdu a dost rychle. No vziká otázka - co na to specialisté, straničtí a sovětští pracovníci republiky, což nevěděli, že již před 200 lety udmurtský národ vydal svou gramatiku?! V čím zájmu bylo zmenšovat a snižovat duchovní bohatství celého národa? Cožpak Velká říjnová revoluce si žádá takové nedovolené reverensy v její prospěch? Tak takovéhle politické lapsusy falsifikace historických faktů vytváří vhodnou půdu k rozhovorům a rozhodnutím nepřipravenými, politicky nezralými lidmi - rodí podezřívavost a nedůvěru.

A největším paradoxem v tomto jevu je to, že literární "geniové" ještě za života /v každé republice ne více než jeden, podle principu - jedna hvězda blyští jařeji!/ ohrazení "čínskou zdí" od každé sebemenší kritiky, posypaní všemi existujícími literárními cenami, ověšení medailemi, pravidlem poslanci, desetiletí mlčky koukali na podobnou zvlášť funkcionářů. Daleko více se zajímali o své vlastní důchody - aktivně vydávali své "vybrané" i "sebrané spisy", v nichž vždy slavily "moudrost" jednoho představitele, potom druhého a pak i třetího. Za celou touto halasnou reklamou zapomínali o duchovních počátcích svého národa a neodpovědně vládli monopolním právem na pravdu: Čím častěji se nazývali "národními" spisovateli, tím více se vzdalovali od něj mravně i materiálně. Neboť nepali o bolestech, znepokojení a starostech svého národa, jako nezapomenutelný F.Abramov, veliký A.Tvardovskij, ale uměle podkuřovali "vůdcm".